

Windt Szandra: A láthatatlan emberek - Az emberkereskedelem jelensége Magyarországon

Budapest, OKRI, 2021

TAMÁSI Erzsébet¹

„[A]z emberkereskedelem tipikusan a társadalmi, gazdasági problémákra, és az azokból eredő kiszolgáltatottságokra »reagáló« jelenség. [...] A cél új keretbe helyezni ezt a jelenséget: a jogon túli, ám azokkal szoros összefüggésben lévő kapcsolódási pontok kiemelése” – írja a szerző.

Összeegyeztetni a politikát, annak jogra gyakorolt hatását és a tudomány elvárásait egyre nehezebben megoldható feladat a mai kutatók számára, ahol azonnali, lehetőleg alkalmazásra kész megoldási javaslatot várnak el tőlük. Kriminálpolitika a hivatalos megnevezése, és tudományként kezelendő.

Hol van már a minden oldalról körüljárt, ideológiák kényszerétől független megfigyelés és leírás? Értik-e a mai kutatók, mit is jelent a tudomány alapvető, évszázadok óta feltett kérdése, hogy vizsgálatuknak a „mi van, mi ez a jelenség” kérdése körül kell zajlania és nem a „minek kellene lenni”, „mit szeretnénk” kérdés áll a kutatás központjában.

Emberkereskedelemtől több évtizede, főként a napi politika szintjén, több szó esik, mint a tudományos kutatásokban. Ennek oka nem pusztán a kutatás tárgyához való nehézkes hozzáférés, de a téma ideológiai és politikai dimenzionáltsága is.

A szerző monográfiája ezt a bonyolult, a valóság és a kívánt célok ellentmondásának terepét kívánja bemutatni. Windt Szandra monográfiájának vizsgálati tárgya, mint minden politikától átítatott téma, keskeny pallón egyensúlyoz. A politikai, ideológiai meggyőződések, elvárások, legyenek azok bármilyen nemes, emberbaráti, humanista alapvetések, nem mindig kompatibilisek a valóságban észlelhető, sokféle, ellentmondásokkal nehezített folyamatokkal.

Azaz az emberkereskedelem, már amit ez alatt a politika, ideológia és tudomány ért, másként jelenik meg a nemzetközi szervezetek elvárásai, ajánlásai, jogszabályok tervezeteinek szöveggörnyezetében, mint a tudományos (ideológiamentes) kutatások eredményeinek tükrében.

Windt Szandra munkája ezt az eltérést láttatja, arra hívja fel a figyelmet, hogy az emberkereskedelemtől alkotott politikai, ideológiai elvárások, vágyak, képzetek

¹ PhD, történész, kriminológus, oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Büntetőjogi- és büntetésvégrehajtás-jogi Tanszék, e-mail: dr.tamasi.erzsebet@gmail.com

mennyiben határozzák meg a jelenség megítélését, jogi szabályozását és térnek el a valóságban mérhető és megjelenő formáktól. Ez az ellentmondás megnehezíti a jelenség értelmezését, de legfőképpen kezelését, javítását.

Megdolgoztatja a szerzőt az emberkereskedelem fogalmának vagy még inkább fogalmainak összegyűjtése és egy saját definíció kialakítása. Jó lenne összegyűjtve olvasni az írás több helyén is, részletekben leírt emberkereskedelem-fogalmakat.

Az emberkereskedelemmel kapcsolatos jogi elemzések, különféle nemzetközi és magyar szervezetek törvényei, irányelvei, stratégiái, jelentései, kitekintései, elvárásai küszködnek a fogalmakkal, „rabszolgaság, kizsákmányolás, embertelen bánásmód”, elég nehezen kezelhetők a valóságban, a mindennapi életben, a kutatásokról nem is szólva. Akár szándékolja, akár nem a szerző, a bemutatott politikai-ideológiai megközelítések és óhajok nem fedik a valóságos folyamatokat, amelyek a könyv szociológiai kutatásokkal nyert adatai során is napvilágra kerültek.

A szerző szerényen háttérbe vonul és meghagyja az olvasónak, hogy levonja a következtetéseket a tudományos kutatások és a politikai, ideológiai elvárások különbözőségeiből adódó tanulságok összegzésében.

A könyv kiemelendő része, még akkor is, ha ez a legrövidebb fejezet, a szinte egyáltalán nem kutatott területre, a kényszermunkára vonatkozik. A szerző megállapítja, hogy a bűncselekmények érdekében elkövetett kizsákmányolásról semmiféle kutatás nem történt ez idáig. A főként kiskorúakat érintő cselekmény, ami a kényszerkoldulatlás, kényszerházasság, szervkereskedelem cselekményeket érinti, az az előfordulás mennyisége és a tevékenység titkossága miatt láthatatlan maradt a statisztikák és a tudományos kutatások számára. Remélhetően a szerző tovább vizsgálja ezt a területet.

Hasonlóképpen unikum a rendőrség és az ügyészek emberkereskedelemhez való hozzáállásának vizsgálata. Nem titok, hogy a nemzetközi elvárások, a cselekmény komplexitása, az elkövető és a sértett közötti érdekeltség nehezíti, sőt alkalmanként lehetetlenné teszi a nyomozó hatóságok beavatkozását. A szerző 189 ügyészt kérdezett meg a témáról, vizsgálatának eredménye szerint a válaszadók közül a cselekményről már kapcsolatba kerülőknek volt megalapozottabb véleménye, de többségük szerint az egységes gyakorlat, az elhatárolási kérdések jogi pontosítása lényeges eleme lenne az eredményesebb munkának.

Minden elismerésem mellett meggondolásra kérném a szerzőt a prostitúció és a családon belüli erőszak összehasonlítása esetében, ahol álláspontját tisztelve, de véleményem és kutatásaim szerint nem ok-okozati, hanem következményszerű lehet az összefüggés.

Összegezve a monográfia tanulságait: a tudomány nem elvárásokról, vágyakról szól, hanem jelen esetben az emberkereskedelem valóságának megismeréséről. Arról, hogy képesek vagyunk-e felmérni a változtatáshoz szükséges lehetőségeket és azt hozzáigazítani a tapasztalatokhoz. Ehhez azonban nem kevesebb szükséges, mint a való világban zajló folyamatok tudományos megismerése.

Windt Szandra könyvét ajánlom mindazok figyelmébe, akik az emberkereskedelem „jogon túli” világára is nyitottak.